

פרפראות בפרשה

פנינים • חידושים • חידושי תורה

לעילוי נשמת
הרב חפצי בן אסתר זצ"ל

תמוז התשפ"ו
מפטיר וְהָיָה שְׁאֵרֵי יַעֲקֹב (מיכה ח)

בס"ד

פרשת בלק

עלון חידושי תורה ופרפראות על פרשת השבוע בענייניא דיומא ממפרשי ומדרשי הז"ל

פרשת בלק 104 פסוקים = מדין . סוגלה

וַיִּלְכוּ זָקְנֵי מוֹאָב וְזֻקְנֵי מִדְּיָן וְקִסְמִים בְּיָדָם. (כב ז) אמרו: מנהיגם של אלו במדין נתגדל; נשאל מהם מה מדתו. אמרו להם אין פחו אלא בפינו. אמרו: אף אנו נבוא עליהם באדם שפחו בפינו. (תנחומא)

חודש תמוז הוא בחינת תפארת – שהיא התורה ומסוגל מאוד לתקן בו הזיכרון דקדושה, כי ר"ת תמוז (מלאכי ג כב) זכרו תורת משה, כי בתמוז צריכים להמשיך להזכרון לתקן השכחה. (ליקוטי מוהר"ן קמא תורה ר"ה) ובפרט שהוא עת לעשות לי-הנה, כי בחודש הזה התיקון עינים תורה שכביכול עוזר ומסייע לשכינה הקדושה - **תנו עז לא-להים**. ולכן צריך בחודש הזה להרבות בתורה ובקדושה ולהישמר מרכילות ולשון הרע ומחלוקת. וכתב פרי לצדיק' (במדבר ר"ח תמוז) כי קדושת חודש תמוז היא הראויה להשיג אור תורה שבעל פה, ולכן נמצא בהיפך לעומת זה גם בעבודה זרה **מבכות את התמוז**, וכ"כ הרמב"ם (המורה ח"ג פכ"ט) שיש עבודה זרה שיש להם עסק גדול בראש חודש תמוז בבכיה והספד, וזה המליך אות ח' בראיה וסרטן בעולם ותמוז בשנה, שכל זה מורה על ראיית אור תורה שבעל פה. ויד ימין בנפש שהוא דברי תורה מסיטא דמינא דברווחת אם תהיה נשמה קדושה כבושה אמת!

סוגלה להינצל

הן עם פלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה. (כג כד) אין אומה בעולם כיוצא בהם, הרי הם ישנים מן התורה ומן המצוות. עמדו משנתם, עומדים כאריות חוטפים קריאת שמע וממליכים להקדוש ברוך הוא, נעשים כאריות, מפליגים לדרך ארץ למשא ומתן. אם נתקל אחד מהם או אם מחבלים באו ליגע באחד מהם, ממליך להקדוש ברוך הוא וניצול. (תנחומא)

אמר רב יהודה אמר רב: **לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוה, אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה.** שפשוך ארבעים ושתים קרפנות שהקריב בלק, זכה ויצאה ממנו רות. והיא היתה בתו של עגלון, בן בנו של בלק. (החזקוני)

שאלה – מה הטעם שרות נולדה רק לאחר דור שלישי לבלק. [רות בת עגלון בן בנו של בלק] ודוד המלך הוא דור שלישי ממנה. **תשובה** – לפי שאת מ"ב הקרבנות האלו הקריבם בשלושה מקומות לכך יצאה רות אחר דור שלישי שלו כי היא בת עגלון בן בנו של בלק וגם היא לקחה את המלכות בדור שלישי שלה כי דוד המלך ע"ה הוא בן ישי בן עובד בנה של רות.

שאלה – באמרו **זכה ויצאה ממנו רות**, איזה זכות יש לבלק ביציאת רות ממנו? אדרבה הפסיד כי היתה נשמה קדושה וגדולה והיה מרויח בהיותה אצלו כי הקליפה מרווחת אם תהיה נשמה קדושה כבושה אמת!

תשובה – זכה שלא נלחמו איתו ואז היא היתה נלקחת במלחמה כמשפט יפת תאר' כמו שהיה באמו של אדוניהו ובאמו של אבשלום שהיו יפות תואר שנלקחו במלחמה וגם רות היתה יכולה להילקח מאתו על ידי מלחמה שילחמו בו ישראל ותילקח רות בסוד יפת תואר ותהיה אצל ישראל וממלא היה מפסיד במלחמה. כי גם עם מואב אפשר להילחם אחר שהיו הם פושטים ידהם תחילה וכמו שהיה בימי דוד המלך ע"ה שנלחמו ישראל עם עמון ועם מואב שטעם שהותרה הרצועה היו חדין, אך הוא זכה שיצאה רות מאילה בתורת גיורת ולא נשבת במלחמה כמו יפת תואר. (בן יהוידע שם)

וישלח מלאכים אל בלעם בן בער פתורה אשר על הנחל ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא ישב ממליך. (כב ה)

משנה - תלמידיו של בלעם הרשע, יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת, שנאמר (תהלים נה, כד) **ואתה א-להים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחזו ימיהם, ואני אבטח בך.** (אבות ה ט)

שאלה – בלעם איקרי **איש דמים**, שהפיל בעצתו עשרים וארבעה אלפים מישראל.

תשובה – איתא בכתבי הארז"ל שלבן הארמי התגלגל בבלעם הרשע, בלעם נחשב גם לאיש מרמה לאור הניסיון שצבר בגלגולו הקודם כשהחליף את משכורתו של יעקב עשרת מונים, וגם נקרא 'איש דמים' בגלגולו העכשווי, שהרי בעצתו נהרגו עשרים וארבעה אלף איש מישראל, ובנוסף על כך גם לבן הארמי היה 'איש דמים' כמו שאנו אומרים בהגדה, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ולכן פקש לעקר את הפל. כעת נוכל להבין מדוע בלעם נקרא 'אנשי דמים' ולא 'איש דמים' שהרי בבלעם היו מורכבים שני אנשים שונים שביחד ניתן לקרוא להם **אנשי דמים ומרמה**. (ברכות אבות פרק ה)

והוא ישב ממליך. (כב ה) **ממליך** ר"ת מואב מעבר לירדן ירחו. (שם קרינה)

הנה יצא ממצרים ר"ת יושב שקט בערבות מואב מעבר לירדן ירחו. (פני דוד)

ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה פי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ פי ידעתי את אשר תכרד מכרד ואשר תאר יואר. (כב ו)

פרש"י - נכה בו דבר אחר, לשון משנה הוא: מנכה לו מן הדמים (משנה חולין י ג) לחסר מהם מעט.

מה הכוונה שיחסרו מהם מעט, הלא רצו להילחם בהם ולהכותם כולם. ועוד מה הטעם שבתחילה כתיב **וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי הדר** כתיב ויגר מואב מפני העם מאד פי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל. קרא להם ישראל תחילה וסוף, ובאמצע קרא להם העם.

תשובה – לפי שהיו שני כתות, האחת מכונה בשם ישראל, והשניה מכונה בשם העם שהם הערב רב' כידוע, נמפני בני ישראל פחדו משום שהם עם ה', ומפני העם פחדו שהוא הערב רב מפני שהם רבים. וזו נ"ש **וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי** שהכל בזכות ישראל, ויגר מואב מפני העם מאד פי רב הוא עבור שהם רבים והם מועטים כנגדם ובטבע רבים יכבשו את המועטים. ויש לומר שלא עלה על דעת בלק לקלל את ישראל, כי ידע שלא יוכל לקללם, וכבר הבטיח ה' לאברהם אבינו ע"ה (בראשית יב ג) **ואברכה מברכיה ומקללה אאר**, אלא רצה לקלל את העם שאינם בני אברהם שנתגיירו עתה, ואתם סבר שיוכל לקללם, וזה מה שאמר אח"כ **הנה עם יצא ממצרים וכו' ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה**, ופירושו את הערב רב, ויריית על כל פנים שלא יהיו מרובים כל כך כדי להילחם כנגדם, ובדרך הטבע יהיו יכולים לגרש את ישראל מארצם, וזה מה שאמר אח"כ

אולי אוכל נכה בו ופרש"י לחסר אותם דהיינו לקלל את הערב רב ואז לא יהיו מרובים כ"כ, ואז **ואגרשנו מן הארץ**, שאח"כ אוכל לגרש את ישראל מארצו כשלא יהיו מרובים כל כך. (כתב סופר"ע"ה)

כ"ה תיבות בפסוק זו לקבל כ"ה קסמים ששלחו לו, לבטל כ"ה עתים של לבנה, שהם כ"ה מחנות שכינה. (מגלה עמוקות)

פי עצום הוא ממני ניבא שעתיד דוד לצאת מרות ויכלה את מואב לכן אמר **פי עצום הוא ממני** אותו המלך שיכלה את מואב הוא **ממני**. (ילקוט בשם זוהר)

ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבת אתכם דבר פאשר ידבר י-הוה אלו וישבו שרי מואב עם בלעם. (כב ה) פרש"י - אין רות הקדש שורה עליו אלא בלילה וכן לקבל נביאי אמות העולם וכן לכן פתלום הלילה שנאמר: ויבא א-להים אל לבן הארמי בתלום הלילה בראשית לא, כד פאדם התולד אל פילגשו בהתקבא (ויק"ר א.ב.)

שאלה – מה הטעם דכתיב **לינו פה הלילה ולקמן** (כב ט) כתיב **שבו נא בזה גם אתם הלילה**. ולא אמר **לינו** ולא אמר **פה**. ועוד למה אמר פאשר ידבר י-הוה אלו שווא שם הוי-ה המדבר עמו וכתוב בתריה (כב ט) **ויבא א-להים אל בלעם**, שהוא שם אלוקים. ולמה לא אמר שבא אליו בתלום הלילה.

תשובה – כל מקום שכתוב לינה אכילה עימה, כי היה מחשב בלבו כל מה שאוציא עליהם בלק יפרע הכל, אבל בפעם השניה כתיב **שבו נא בזה** כלומר בעיר ולא אמר **פה** ולא אמר **לינו**, ידע בטוב שלא היה עתיד לקלל את ישראל וחשב בלבו כל מה שאוציא עליהם הכל מופסד, וכן מוכיח הכתוב שבתחילה כתיב **וישבו שרי מואב עם בלעם**, ובשניה לא נתפרש היכן ישבו, לכך נראה שהיו מפורדים בעיר מעט כאן ומעט כאן. (ריבני אפרים)

לינו פה הלילה – ברוב גאותו וגאונו נראו לו שרי מואב פחותים, ועל כן אמר להם **לינו פה הלילה** לינה בעלמא, אבל כששלח שלוחים אחרים רבים ונכבדים מאלה אמר להם **שבו נא בזה**, שהוא לשון עיכוב, כמו (דברים א) **ותשבו בקדש ימים רבים**, ועוד שחלה פניהם שהוסיף לשון **נא**. (ריבני בה"י)

הא דאמר פאשר ידבר י-הוה אלו - לומר ששם ה-ויה הוא המדבר עמו והוא מלכז, שאין מדבר עמו אלא שם אלוקים שהוא השר שלו כתרגומו **ואתא מימר מן קדם יי**, וכן ללבו וכן לאבימלך בלילה בעת שנתם וכמו שהגוף מת [שינה אחד ששים למיתה ברכות נ:]. כדי שלא יהנה הגוף בראייתו, אלא כאדם שרואה חלום, ולזה באבימלך ולכן נאמר בהם **בתלום הלילה**, וכאן לא אמר **בתלום** ולא אמר **לילה** אלא **ויבא א-להים**, אפשר לומר שבא ביום קודם הלילה כדי להטעותו, וכדי שלא להכזיב עצמו אמר (כב טא) **ויקם בלעם בבקר**. (שפתי כהן)

חידה בפרשה – מה המכנה המשותף בין קין בלעם וחזקיהו.
תשובה – שלושה אנשים השיבו שאלו כהוגן. קין כשאמר לו הקב"ה (בראשית ד ט) **אי הבל אחיך ענה השמר אחי אנכי**, היה לו להשיב ריבון העולמים אתה יודע הכל והכל גלוי לפניך. בלעם כמו כן כשאמר לו הקב"ה (כ טב) **מי האנשים האלה צמדך** היה לו להשיב אתה יודע מי הם. חזקיהו כשאמר לו ישעיהו (ישעיה טו א) **ומאין באו אלקיך** ויאמר חזקיהו **מאין באו אלקיך** היה לו להשיב נביא אתה ואתה יודע. (דעת זקנים)

לא אוכל לעבר את פי י-הוה א-להי לעשות קטנה או גדולה. (כב יח)
שאלה – מה כוונתו קטנה או גדולה, ואם לא יוכל לעשות קטנה כל שכן שאינו יכול לעשות גדולה.
תשובה – בלעם קטן לומר לו **לכה ארה לי** והוא ברשעו אמר **לכה קבה לי**, שהוא קלקל יותר גדולה מארה. והקב"ה אמר לו **לא תאר את העם אפילו ארה**. והוא שאמר **לא אוכל לעשות קטנה** כמו שאמר בלק והיא ארה. או **גדולה** כרצונו לומר **קבה**. א"נ על דרך זה דבק אמר **ואנרשנו מן הארץ**, והוא הוסיף לומר **וגרשנו מן העולם**. וז"ש **לעשות קטנה** מהארץ כמו מהארץ **גדולה** כמו שאני רוצה לגרשו מהעולם. הטעם שאמר **קטנה או גדולה** להראות לבלק כי הוא שונא יותר וחשקו להרע הרבה. א"נ **ועתה לכה נא ארה לי** כפשוטו שיקללו שלא יגידו כדי שלא יצא מזרעו דוד המלך ע"ה שישחיתו למואב. וז"ש **לעשות קטנה** לקלל לבלק שלא יהיה לו זרע כלי שלא יבא דוד הע"ה. או **גדולה** לקלל לכלל ישראל בפשיטות כמו שראה בלק. (חומת ארן) **לכה ארה לי** מה שיאמר אותם, קורא קטנה מצד שזה יוכל לעשות בביתו בלי טורח, **לכה קבה לי** ומה שיקבה אותם קורא גדולה כי על זה צריך להסתייג את עצמו לא לכת אל ארץ מואב לפרסם את הקללה והיא גדולה מצד הטורח. (מלבי"ם)
ובמדרש – **ויבא בלק בן צפור**. מזה נ"א. ראה בפרענות העמידה בלא על ישראל, ושונאן הנה יותר מפל שונאים. שפלים היו באין במלקמות ובשעבוד שניהם וכולים לעמל עמלן. וזהו, פאדם שהוא מוציא דבר מפי עמלן שקלמה. (תנחומא בלק ב)

ויעמד מלאך י-הוה במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה. (כב כד) תנא: הוא בעור, הוא פושן רשעים, הוא לבן הארמי. (סנהדרין קה)
שאלה – איך יתכן שפושן רשעים הינו מלאך ארם בלי שפוט השופטים (שופטים ג:ח) הוא לבן הארמי – והוא דבר פלא, כי לפי ז' יחייב שחי בלעם בן בעור ת"ק שנה, ומפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל בסוד הכתוב **שפוט ימיו יענשו** (ירמיה יז, יא) על בלעם הרשע דהיה בר ל"ג שנה כשנהרג. ובגמרא (שם קה) לדידין חזו לי פוקסיה דבלעם, והנה פתיב ביה: בר תלתין ותלת שנים בלעם חגיגרא בד קטיל ימיה פנחס ליסטה.
תשובה – לבן הארמי נתגלגל כמבוער אביו של בלעם ואחר כך נתגלגל בבלעם ואחר כך בנבל הכרמלי ועל גלגול זה של נבל הכרמלי נתנבא בלעם **המת נפשי מות ישרים**. (בן היודע – שם) א"נ: **הכונה** שהיה ממשפחות אלה. (תורה תמימה) א"נ: בלעם הרשע היה מזרע לבן ומהן ארצה בני קדם עיר, התחיל לעבור על הברית הזו והוא שכתוב (דברים כ:ג) **ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור וגו'**. ואחריו כושן רשעים, הוא שכתוב (שופטים ג:ח) **ויחר אפי י-הוה בישראל וגו'**. (רבינו בחיי בראשית לב) א"נ יש לומר תרי בלעם היו זה אביו של אביו. וכנודו נקרא בלעם ע"ש זקנו. (החוקני – שמות א ט). ראשי תיבות **כל"ב פושן לבן בעור**. (אוצרות השל"ה)

ויפתח י-הוה את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך פי הפיתני זה שלש רגלים. (כב כח)
שאלה – מה הטעם לנס הגדול הזה וקוץ מדרג הטבע, האתון דברה עם בלעם והוא בין עשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות. (אבות הו)
תשובה – טעם הנס הזה להראות לבלעם **מי שם פה לאדם או מי ישום אדם**. (שמות ד יא) להודיעו כי השם פותח פי הנאלמים וכל שכן שיאלם ברצונו פי המדברים גם ישום פניהם דברים לומר כרצונו כי הכל בידי ה' והוא יתקן כל שאלו וישלמו בפי בהמה. (רבינו בחיי). (מדרש – רמב"ן). א"נ כדי שלא יתגאה בכת דיבורו, כשיראה שאין הדיבור אלא מאת ה' ויבדו למנוע ממנו את הדיבור ולשומו בפי בהמה. (רבינו בחיי). א"נ כל זה היה כדי שיתעורר בלעם לשונם בתשובה, בזכרו כי **מי-הוה מענה לשון** (משלי טז א) גם למי שאינו מוכן לדיבור כמו האתון, וכ"ש שיוכל להסיר ברצונו את הדיבור ממי שמוכן לזה. (פפורני) א"נ: היה הנס לכבוד עם ישראל, להודיע שאפילו האתון שאינה משכילה מכירה בך שאין ראוי לקלל את ישראל. (רבינו בחיי) א"נ נעשה הנס כדי להודיע לבלעם שאינו נביא, שכמו שהאתון דברה אף שאין טבעה לדבר, כך הוא מתנבא בך לכבודם של ישראל אפילו שאין זה טבעו, וגם כדי שלא יגידו האומות אילו היה לנו נביאים חזרנו למוטב. (כלי יקר) א"נ מטרת הנס היתה לבזותו בעיני נערי ו להשפיל אותו, לפי שעשה את עצמו כאילו הוא ברשות עצמו, והוא הולך ברצונו ולא ברשות ה'. (אהר"ה)

ותראני האתון ומט לפני זה שלש רגלים אולי נשתה מפני פי עתה גם אתה אהיה רגמי ואתה החייתי. (כב לב)
שאלה – מה הטעם דכתיב גם מה בא לרבות, מה טעם דכתיב **אתה גם הולך אותך**, מה הטעם דכתיב **ואתה בכתוב מלא ו'**.
תשובה – גם לרבות כל השרים שהיו עמו שהרג אותם וגם את האתון. שלא יאמרו זו האתון שדברה והיו עושים אותה עבודה זרה וגם בשביל כבוד בלעם שלא יאמרו בשביל לו קנה בלעם, כמו (ויקרא כ טו) **ואת הבהמה תהרג**. **אתה גם** תרמש כוחו כנקבה. **ואתה מלא ו'** לפי שהיה ענתה לו ו' דברים. והיא נבראת ביום ו' בין השמשות שנגזר שדבר **החייתי** מלמד שנהרגה. (הרוקח) א"נ: שם הכתוב בתיבה **גם** שומלך הרג את שני נערי בלעם מפני שלא נטו מפניו. (בכור שור) ומפני כך לא הזכיר הכתוב מלאן ואילך את שני נערי. (חוקני) שפעם הראשונה הרג נער אחד, ובשניה את הנער השני, ובשלישית רצה להרוג את בלעם. (מעשה ה') **גם** מרבה את העריות חמשת מלכי מדין, שאם היה נהרג בלעם היו גם הם נהרגים עמו. (פענח רוא) יש שכתב **אתה גם** ולא **אתה**, להודיע שרק על בלעם כעס, ולא על הנריע שלא פשעו כלום. (העמק דבר)

סגולה בפרשה – להינצל מעין הרע של שאר אחד הבא פתאום, לומר את הפסוק (כד ב) **וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שכן לשבטיו ותהי עליו רוח א-להים**. (הגהות מהרצ"א, זח"א סח: לרבי צבי אלימלך שפירא מדינוב הת"ר"א)

מה טבו אהליך יעקב משפנתיה ישראל. (כד ה)
הנה כמקוה ים לתק"ס לוגין. [מ' סאה שכל סאה כ"ד לוג הרי תק"ס]. ואמרו רז"ל (ברכות טז). למה נסמכו אהלים לנחלים, דכתיב: **כנחלים נטיו פגנות עלי הנה כמקוה ים נטע וגו'**. לומר לך: יש נחלים מעלין את האדם משומא לטהרה – אף אהלים מעלין את האדם מפני חובה לכף זכות. ואיתא בירושלמי (מגילה פ"ג ה"א) ארבע מאות ושמנים בתי כנסיות היו בירושלם וכל אחת ואחת היה לה בית ספר ובית תלמוד. [בית ספר] למקרא ובית תלמוד למשנה. ת"פ בתי כנסיות ת"פ בתי מדרשות סך הכל תק"ס כשישיר מקוה טהרה. ועל ידי זה מתבטלין הקליפות ליל"ת רבתא וליל"ת זעיראת (480+480), דגם שניהם בגימטריא תק"ס. (בני יששכר אלול מאמר א אות טו)
היושב עראי בבית הכנסת ובית המדרש נקראים לגביה דידיה אהל, אבל היושב שם ולומד בקבע נחשבין לגבי דידיה 'בית', ואז בשכר זה יהיה נוסף מספר בית [הנה] על מספר חובה [21], ויהיה סך הכל מספר זכות [433], ולזה אמר מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות, ונעניו חזקיו [412] **היה לתחלים** אם טבל בהם אדם טמא, נקרא הוא עצמו אחר הטבילה אדם טהור, וכן קדושת אהלים שהם בתי מדרשות מסייעין לאדם לעשות תשובה מאהבה, שהזדונות עצמן יתפכו לזכיות. (בן היודע – ברכות טז)

מה טבו אהליך יעקב משפנתיה ישראל. (כד ה)
אמר רבי יוחנן: מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בבלב. ביקש לומר שלא יהו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות – **מה טבו אהליך יעקב**. לא תשרה שכניה עליהם – **וימשפנתיה ישראל**. אמר רבי אבהו בר כהנא: פולג חזרו לקללה, חזין מפת' כנסיות ומפת' מדרשות, שצאמר: **ויפתח י-הוה א-להיך לך את הקללה לברכה פי אתה י-הוה א-להיך קללה, ולא קללות.** (סנהדרין קה)
שאלה – מה הטעם שבחר הקב"ה דווקא בברכה זו שתישאר לעד ולא בשאר הברכות. **ועוד** מניין לו דווקא בברכה זו לא חזרה לעולם ולא אחת.
תשובה – אמרו רז"ל (ה"ה ט). מלמד שהתנה הקדוש הוא עם מעשה בראשית. ואמר: אם מקבלין ישראל את התורה – מוטב, אם לא – אחזיר אתכם לתוהו ובוהו. ואם כן בקיום התורה דהיינו בתי כנסיות ובתי מדרשות. תלוי קיום העולם, ולכן בהכרח שלא יבטלו לעולם. (תורה תמימה) **ועוד** כיון שהקב"ה רחמן וידע שאם תהיה לישראל ברכה זו יש להם תקוה למצוא כל הברכות. ועוד שאין הקב"ה נועל דלת התשובה בפני החוטא, והרצוה לחזור בתשובה מסייעים לו מן השמים. והוא שארז"ל (מנחות כט) **הבא לטהר – מסייעין אותו**. ולכן שתישאר הקב"ה ברכה זו כדי שיוכלו לחזור בתשובה ויזכו לטוב בעוה"ב. שאם יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות יכנסו לתוכם וישטחו תפילתם לפני יושב מרום שיכפר להם על עונותיהם ולא תשתכח תורה מישראל וינהגו כדון. (הרי"ף, מעם לועז) א"נ לפי שבבית הכנסת ובית המדרש נחשבת התורה שם קבע וידוע דקיימא לן, כל הקבוע כמחצה על מחצה דמי (כתובות טו). ואם אין להם בתי מדרשות אין לתורתם דין קבוע ואין קביעות אלא על ידי מקום וכן בחפילה אמרו פל הקבוע מקום לתפלתו – אלקי אברהם בעזרו (ברכות ה) ואם אין להם בתי כנסיות אין קבע לתפלתם. והנה כל הקללות אשר הוכרח להוציאם ברכות הטילו בלק ושריו עין הרע בהם ולכן חזרו וינהגו כדון. לקללה ורק זאת לא הבינו כוונתו ואמרו מה הפרש יש בין אם יש להם בתי כנסיות ובתי מדרשות בין אם אין להם ולומדים ומתפללים בביתם? לכן לא שמר לבם על ברכה זו של בתי כנסיות ומדרשות ולא הטילו בה עין הרע ולכן נשארה ברכה זו קיימת בישראל לעולם. (בן היודע – סנהדרין קה) א"נ הסיבה שבחר הקב"ה דווקא בברכה זו שתשאר לעד ולא בשאר הברכות, כיון שזו הברכה העיקרית, שכאשר בני ישראל יושבים בבתי כנסיות ובתי מדרשות ודוקים בתורה ובעבודת ה', אז יבא הקב"ה כבר את משיח צדקנו ונגאל מכל הצרות, ושוב נקבל עשרת מונים יותר מברכותיו של בלעם, לכן אמר דוד המלך ע"ה (תהלים כו) **אחת שבאיתי מאת י-הוה אותה אבקש שבתי בבית י-הוה כל ימי חיי**. הברכה היחידה שאני שואל מעם הקב"ה שתישאר בידינו היא **שבתי בבית י-הוה**, כי היא תביא עלינו את כל הברכות כולם. (בנינו – שם) **קללה ולא קללות**. והיינו הראשונה שבקש לקללן על בתי כנסיות ובתי מדרשות שאז היא היתה קללה אחת אבל כל השאר כשבקש לקללן היו קללות. (הידושי אגדות שם)

וירא פיתוח בן אלעזר בן אהרן כהן יעקב מתוך העדה ויקח רמח בידו. (כה ז) תרגום יונתן - ויאנין בכיין וקריין שמע וקיימו בתרע משפן זמנא.
שאלה – היכן רמח במקרא שקרו קריאת שמע.
תשובה – איתא בתיקון"ז (תיקון י"ד כה) דקריאת שמע, אינון רמ"ח תיבין עם אל מלך נאמן, ובגין דלא יעבדון הפסקה [לומר אל מלך נאמן]. תקינו למהדר שליחא דצבורא **י-הוה א-להים אמת**. עכ"ל. נשמע מזה ש שאומר ק"ש בני עממה בלא הברכות יאמר אל מלך נאמן להשלים רמ"ח תיבות. וזהו הרמז בפסוק **ויקח רמח בידו ויקח מתוך העדה**, כי בעדה בעשרה משלימין רמ"ח על ידי חזרת הש"ן **י-הוה א-להים אמת**, משא"ל פנחס שקם מתוך העדה ונשאר יחידי, **ויקח רמח בידו ויקח מתוך רמ"ח ליד**, **רמח יד** בגימטריא אל מלך נאמן (262), היינו הוצרך להשלים על ידי אל מלך נאמן, ולרמז זה לקח **רמח בידו**. (אגרא דפרקא, אתר רבו)

חידה בפרשה – היכן רמז בפרשה שמתחילים לתקוע בשופר בראש חודש אלול.
תשובה – לקחתי וברך ולא מפרע אלול (כג ככ-ככ). וסמך ליה **ותרועת מלך בו** רמז שמתחילים לתקוע בשופר ב"ח אלול. והוא לא הביט און **ביעקב** שמתחילים מר"ח אלול לחדש מעשיהם שנאמר (עמוס ג ו) **אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו**. (רבינו אפרים) **פרד"א** – ובראש חודש אלול אמר לו הקדוש ברוך הוא (שמות כ יב): **עלה אלי הנה, והעבירו שופר בפתחה**, שהרי משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר עבודת פוככים ומגלות. והקדוש ברוך הוא נתעלה אותו היום באותו שופר, שצאמר (תהלים מז, ו): **עלה א-להים בתרועה**. ועל פן התקינו חקמים שיהיו תוקעים בשופר בראש חודש אלול בכל שנה ושנה. (פמ"ו)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם הלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לע"נ הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com